

۴۹۹۲

مفت بلال امرگورستان
کتابخانه فرهنگ و جوانان
شماره ثبت: ۵۹۱

درود بر قلمرو کز پادشاهش است
مفت بلال امرگورستان
شماره ۵۹۱

حیات پس از مرگ

تحقیقی در «حیات برزخی»

علی محمد اسدی

- ۱ - پایان برزخ
- ۲ - نشانه های قیامت
- ۳ - ورود به قیامت

در آستانه «خروج»

۱ - پایان برزخ

ثواب و عذاب قبر (چنانکه بیان شد) همچنان ادامه دارد؛ تا اینکه مدتی پیش از برپایی قیامت بزرگ حادثه شگفتی، عالم را فرا می گیرد؛ زمین و آسمان را به لرزه در می آورد؛ موجودات را دستخوش مرگ می نماید و نظام هستی را دگرگون می کند. پس از مدتی، در آغاز برپایی قیامت، انقلابی شگفت تر از انقلاب پیشین، صورت می پذیرد و تمام موجودات را در پیشگاه خدا حاضر می کند!

این دو حادثه بزرگ به امر خدا، توسط «اِشْرَافِیل» (= فرشته مأمور برپایی قیامت) انجام می گیرد. مرحله نخست که سبب فنای جهان هستی می شود؛ «نَفْخَةُ اِمَاتَه» (= دمیدنی که موجب میراندن می شود) نام دارد، و مرحله دوم که سبب زنده شدن موجودات و برانگیختن انسانها از قبر می شود؛ «نَفْخَةُ اَحْیَاء» نامیده می شود.

* * *

به آیاتی در این باره توجه فرمایید:

* «وَأَنْ مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا نَحْنُ مُهْلِكُوهَا قَبْلَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ»^۱

هیچ شهر و دیاری در روی زمین نیست؛ مگر آنکه پیش از فرا رسیدن قیامت، هلاک شوند.

* «كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَإِنَّ وَبَقِيَّ وَجْهَ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ»^۲

هر که و هر چه روی زمین هست، دستخوش مرگ و فناست.

زنده و جاودان، تنها ذات خدای بزرگ و با عظمت است.

* «كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ثُمَّ إِلَيْنَا تُرْجَعُونَ»^۳

هر نفسی، شهد مرگ را می‌چشد و پس از آن بازگشتشان به سوی ماست.

* «وَيَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ فَنَزِعَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ»^۴

روزی که «صور» دمیده شود؛ همه ترسان و هراسان، مدهوش مرگ گردند.

* «ثُمَّ إِنَّكُمْ بَعْدَ ذَلِكَ لَمَعْتُونَ ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تُبْعَثُونَ»^۵

باز (در جهان برزخی) همگی خواهید مُرد، و سپس در روز قیامت، برانگیخته می‌شوید.

* «وَيُنْفَخُ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ يُنْفَخُ فِيهِ أُخْرَىٰ فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ»^۶

چون در «صور» دمیده شود؛ جز عده‌ای [که شاید مراد فرشتگان مقرب الهی باشد]، همه یکباره مدهوش مرگ شوند؛ سپس، بار دیگر در «صور» دمیده شود که ناگاه همه برخیزند و تماشاگر (حیات دوباره) باشند.

* «مَائِنظُرُونَ إِلَّا صِيحَةً وَاحِدَةً تَأْخُذُهُمْ وَهُمْ يَخِصِّمُونَ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ

۱ - سوره ۱۷ (اسری) / آیه ۵۸.

۲ - سوره ۵۵ (رحمان) / آیه ۲۶ - ۲۷.

۳ - سوره ۲۹ (عنکبوت) / آیه ۵۷.

۴ - سوره ۱۶ (نمل) / آیه ۸۷.

۵ - سوره ۲۳ (مؤمنون) / آیه ۱۵ - ۱۶.

۶ - سوره ۳۹ (زمر) / آیه ۶۸.

تَوْصِيَةً وَلَا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ يَرْجِعُونَ وَتَفْخُ فِي الصُّورِ فَإِذَا هُمْ مِنَ الْأَجْدَاثِ
إِلَىٰ رَبِّهِمْ يَنْسِلُونَ»^۷

چون صیحه نخست، دمیده شود؛ بناگاه مرگ همه را فرا گیرد، در حالی که آن لحظه با هم به گفتگو مشغول بودند و فرصت سفارش و بازگشت به طرف خانواده خویش را ندارند. پس از مدتی، برای بار دیگر در صور دمیده می شود که به سرعت همه به سوی خدای خویش می شتابند.

* «يَوْمَ تَرْجُفُ الرَّاجِفَةُ تَتَّبِعُهَا الرَّادِفَةُ»^۸

روزی که [با نفخه نخست] جهان به لرزه افکنده شود و [نفخه دیگری] از پی آن درآید.

***

با دمیدن «نفخه نخست» دنیا متلاشی و حیات برزخی نیز پایان می پذیرد. مدت زمان فاصله بین «نفخه نخست» تا «نفخه دوم» به روایتی چهل سال و به روایتی دیگر چهارصد سال است. در این فاصله، تمام انسانها (چه در دنیا و چه در برزخ) میرانده می شوند و در خاموشی و سکوت قرار می گیرند؛ حتی فرشتگان مقرب الهی: میکائیل (فرشته روزی رسان)، جبرئیل (فرشته وحی رسان)، اسرافیل (فرشته قیامت رسان) و عزرائیل (فرشته مرگ رسان) بتدریج، میرانده می شوند. (*)

***

حکیم و مفسر الهی، مرحوم «علامه طباطبائی» در باره دو مرحله

۷- سوره ۳۶ (یس) / آیه ۴۹ - ۵۱.

۸- سوره ۷۹ (نازعات) / آیه ۶ - ۷.

(*) امام صادق (علیه السلام) در این باره فرمود: «هنگامی که خدا اهل زمین را میراند؛ پس از آن بتدریج اهل آسمانها را می میراند؛ سپس نوبت به فرشتگان الهی: میکائیل، جبرئیل، اسرافیل و عزرائیل می رسد، پس از آنکه پروردگار تمام موجودات را میراند، آنگاه گوید: «لمن

تَوْصِيَةً وَلَا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ يَرْجِعُونَ وَتُفَخُّ فِي الصُّورِ فَإِذَا هُمْ مِنَ الْأَجْدَاثِ
إِلَىٰ رَبِّهِمْ يَنْسِلُونَ»^۷

چون صیحه نخست، دمیده شود؛ بناگاه مرگ همه را فرا گیرد، در حالی که آن لحظه با هم به گفتگو مشغول بودند و فرصت سفارش و بازگشت به طرف خانواده خویش را ندارند. پس از مدتی، برای بار دیگر در صور دمیده می شود که به سرعت همه به سوی خدای خویش می شتابند.

* «يَوْمَ تَرْجُفُ الرَّاجِفَةُ تَتَّبَعُهَا الرَّادِفَةُ»^۸

روزی که [با نفخه نخست] جهان به لرزه افکنده شود و [نفخه دیگری] از پی آن درآید.

***

با دمیدن «نفخه نخست» دنیا متلاشی و حیات برزخی نیز پایان می پذیرد. مدت زمان فاصله بین «نفخه نخست» تا «نفخه دوم» به روایتی چهل سال و به روایتی دیگر چهارصد سال است. در این فاصله، تمام انسانها (چه در دنیا و چه در برزخ) میرانده می شوند و در خاموشی و سکوت قرار می گیرند؛ حتی فرشتگان مقرب الهی: میکائیل (فرشته روزی رسان)، جبرئیل (فرشته وحی رسان)، اسرافیل (فرشته قیامت رسان) و عزرائیل (فرشته مرگ رسان) بتدریج، میرانده می شوند. (*)

***

حکیم و مفسر الهی، مرحوم «علامه طباطبائی» در باره دو مرحله

۷- سوره ۳۶ (یس) / آیه ۴۹ - ۵۱.

۸- سوره ۷۹ (نازعات) / آیه ۶ - ۷.

(*) امام صادق (علیه السلام) در این باره فرمود: «هنگامی که خدا اهل زمین را میراند؛ پس از آن بتدریج اهل آسمانها را می میراند؛ سپس نوبت به فرشتگان الهی: میکائیل، جبرئیل، اسرافیل و عزرائیل می رسد، پس از آنکه پروردگار تمام موجودات را میراند، آنگاه گوید: «لَمَن

بودن مأموریت اسرافیل، چنین می گوید:

«حکایت صورت و دو نفخه اش، حکایت شیپوری است که در لشکرها برای کارزار به کار می برده اند. بار اول در صورت دمیده می شود که: ساکت شوید و برای حرکت آماده گردید!

سپس، برای بار دوم در صورت دمیده می شود که: برخیزید! حمله! بنابراین، صورت حقیقتی است موجود که دارای دو گونه صیحه می باشد: صیحه میراننده و صیحه زنده کننده.

نکته قابل توجه در آیات نفخ صور این است که: خداوند در مورد میراندن لفظ صَعِقَ را به کار برده نه موت.

شاید از این باب باشد که: موت بر خروج روح از بدن اطلاق می گردد؛ در حالی که حکم نفخ، همه موجودات آسمان و زمین را در بر می گیرد».^۹

۲. نشانه های قیامت

بر اثر دو بار دمیدن «اسرافیل» در صور: زمین، کوهها، آسمان، ستارگان، متلاشی و کل نظام هستی از هم پاشیده می شود. قرآن از این علائم، به عنوان نشانه های فرارسیدن قیامت، یاد می کند:

* روزی که از زلزله پی در پی، زمین به کلی خرد و متلاشی شود.^{۱۰}

→ الملك اليوم لله الواحد القهار» [سوره ۴۰ (مؤمن) - آیه ۱۶]. کجایند ستمگران؟ کجایند مشرکان؟ کجایند متکبران؟ [که مرا انکار می کردند]...

«بحار» ج ۶ / ص ۳۲۶ - ۳۲۷.

۹ - «حیات پس از مرگ» / ص ۴۴ - ۴۵.

۱۰ - سوره ۸۹ (فجر) / آیه ۲۱:

←

- * زمین، در آن روز، سخت به حرکت و لرزه در آید و کوهها به سختی متلاشی گردند و مانند ذرات گرد در هوا پراکنده شوند. ۱۱
- * روزی که زمین به سرعت شکافته شود و جمع آوری خلق بر ما سهل و آسان باشد. ۱۲
- * روزی که زمین فعلی، به زمین دیگری تبدیل شود و تمام خلق در پیشگاه خدای یگانه توانا، حاضر شوند. ۱۳
- * روزی که زمین و کوهها به لرزه در آید و تل ریگی شده و همچون موج، روان گردد. ۱۴
- * بیاد آر! چون بار نخست در صور دمند؛ زمین و کوهها همه خرد و متلاشی شوند. ۱۵
- * در آن روز، کوهها همچون سرآب گردند. ۱۶
- * در آن روز ترس و هراس، مردم همچون ملخ به هر سوی پراکنده

→ «اذا رکت الارض دكا دكا».

۱۱- سوره ۵۶ (واقعه) / آیه ۴-۶:

«اذا رجت الارض رجا وبست الجبال بسافکانت هباء منبثا».

۱۲- سوره ۵۰ (ق) / آیه ۴۴:

«يوم تشقق الارض عنهم سراعاً ذلك حشر علينا يسيراً».

۱۳- سوره ۱۴ (ابراهيم) / آیه ۴۸:

«يوم تبدل الارض غير الارض والسماوات وبرزوا لله الواحد القهار».

۱۴- سوره ۷۳ (مزل) / آیه ۱۴:

«يوم ترجف الارض والجبال وكانت الجبال كتيباً مهيلاً».

۱۵- سوره ۶۹ (حاقه) / آیه ۱۳-۱۴:

«فاذا نفخ في الصور نفخة واحدة وحملت الارض والجبال فدكتا دكة واحدة».

۱۶- سوره ۷۸ (نباء) / آیه ۲۰:

«وسترت الجبال فكانت سرابا».

شوند و کوهها مانند پشم زده شده، متلاشی گردند. ۱۷
 * روزی که آسمان، سخت به جنبش در آید و کوهها تند به گردش
 آید. ۱۸

* هنگامی که آفتاب تابان، تاریک شود، وستارگان آسمان تیره
 گردند و کوهها در برخورد با هم قطعه قطعه شوند. ۱۹
 * وقتی که ستارگان همه خاموش، آسمان از هم شکافته، و کوهها
 پراکنده شوند. ۲۰

* هنگامی که آسمان شکافته شود و ستارگان فروریزد و آب دریاها
 روان گردد و مردم از قبرها برانگیخته شوند. ۲۱
 * آنگاه، روز حادثه شگفت فرا رسد و بنای مستحکم آسمان سست
 گردد و سخت در هم شکافتد. ۲۲

* روزی که چشمهای خلق از وحشت و هول خیره بماند؛ ماه
 تاریک شود و میان خورشید و ماه جمع گردد؛ در آن روز انسان گوید: به

۱۷ - سوره ۱۰۱ (قارعه) / آیه ۵ - ۶:

«يوم يكون الناس كالفراش المبثوث وتكون الجبال كالعهن المنفوش».

۱۸ - سوره ۵۲ (طور) / آیه ۹ - ۱۰:

«يوم تمور السماء مورا وتسير الجبال سيرا».

۱۹ - سوره ۸۱ (تکوین) / آیه ۱ - ۲:

«اذا الشمس كورت واذا النجوم انكدرت واذا الجبال سيرت».

۲۰ - سوره ۷۷ (مرسلات) / آیه ۸ - ۱۰:

«فاذا النجوم طمست واذا السماء فرجت واذا الجبال نسفت».

۲۱ - سوره ۸۲ (انفطار) / آیه ۱:

«اذا السماء انفطرت واذا الكواكب انتثرت واذا البحار فجرت واذا القبور بعثرت».

۲۲ - سوره ۶۹ (حاقه) / آیه ۱۵:

«فيومئذ وقعت الواقعة وانشقت السماء فهي يومئذ واهية».

کجا پناهنده شوم؟! هرگز، پناهگاهی برای فرار نیست. ۲۳

* هنگامی که دریاها شعله ور گردند. ۲۴

* ای مردم! خدا ترس و پرهیزکار باشید که زلزله روز قیامت، بسیار

حادثه بزرگ و سختی است. ۲۵

* هنگامی که زمین به سخت ترین زلزله، خود به لرزه درآید و همه

بارهای سنگین درون خود را از دل خاک، بیرون افکند. ۲۶

* در هنگام آن روز بزرگ، خواهی دید که: هر زن شیرده، طفل خود

را از شدت ترس به فراموشی سپرد و هر زن آبستن بار رحم را بیفکند و

مردم را از وحشت آن روز، بدون مستی، مست و مدهوش بنگری و عذاب

خدا سخت است. ۲۷

* در آن روز، سخت دلها هراسان شود و (مردم از ترس) چشمها به

زیر افکنند. ۲۸

۲۳- سوره ۷۵ (قیامت) / آیه ۷-۹:

«فاذا برق البصر وخسف القمر وجمع الشمس والقمر يقول الانسان يومئذ اين المفر».

۲۴- سوره ۸۱ (تکوین) / آیه ۶:

«واذا البحار سجرت».

۲۵- سوره ۲۲ (حج) / آیه ۱:

«يا ايها الناس اتقوا ربكم ان زلزلة الساعة شي عظيم».

۲۶- سوره ۹۹ (زلزال) / آیه ۱-۲:

«اذا زلزلت الارض زلزالها واخرجت الارض اثقالها».

۲۷- سوره ۲۲ (حج) / آیه ۲:

«يوم ترونها تذهل كل مرضعة عما ارضعت وتضع كل ذات حمل حملها وترى الناس سكارى و

ماهم بسكارى ولكن عذاب الله شديد».

۲۸- سوره ۷۹ (نازعات) / آیه ۸-۹:

«قلوب يومئذ واجفه ابصارها خاشعه».

* در آن روز مردم از قبرها، پراکنده بیرون آیند تا (نتیجه کردار) خود را ببینند.^{۲۹}

۳ - ورود به قیامت

پس از پایان پذیرفتن دوران سکوت و خاموشی، اسرافیل به امر خدا برای انجام مرحله دوم مأموریت خود زنده می شود؛ وقتی، او شیپور آماده باش را به صدا درآورد تمام انسانها از قبرهایشان برانگیخته شده و به پیشگاه پروردگار هستی بخش فرا خوانده می شوند. [خروج از قبر یکی از هولناکترین ساعات آدمی است. شدیدترین لحظات عمر انسان سه هنگام است:

۱ - هنگام تولد ۲ - حین مرگ ۳ - موقع برپایی قیامت].

به آیاتی در این باره توجه فرمایید:

* روز موعود که فرارسد، گروهی از انسانها بسیار پریشان و

سرگردان گردند و سپس همگان در صحرای قیامت اجتماع کنند.^{۳۰}

* برخی گویند: وای بر ما! که ما را از خوابگاه مرگ

برانگیخت! (؟)^{۳۱}

* مردم، گروه گروه به صحرای قیامت وارد می شوند.^{۳۲}

۲۹ - سوره ۹۹ (زلزال) / آیه ۶:

«یومئذ یصدر الناس اثنان لیروا اعمالهم».

۳۰ - سوره ۱۸ (کهف) / آیه ۹۹:

«وترکنا بعضهم یموج فی بعض و نفتح فی الصور فجمعناهم جمعا».

۳۱ - سوره ۳۶ (یس) / آیه ۵۲:

«قالوا یا ویلنا من بعثنا من مرقدنا».

۳۲ - سوره ۸۷ (نبأ) / آیه ۱۷ - ۱۸:

- * آن روز، برای کافران روز بسیار سختی است. ۳۳
- * در آن روز، بدکاران با چشم کبود محشور می شوند. ۳۴
- * در آن روز، فرشتگان بر نیک و بد آدمیان گواهی می دهند. ۳۵
- * در آن هنگام، پیوندها و خویشیها قطع گردد و کسی از دیگری
حالش را نپرسد. ۳۶

* * *

به چند روایت در این باره توجه فرمایید:

- ۹۸- رسول خدا (صلی الله علیه وآله): «همه مردم [غیر از اهل تقوا] در روز قیامت، برهنه محشور می شوند.» ۳۷
- ۹۹- رسول خدا (صلی الله علیه وآله): «خداوند تعالی ده گروه از امت من را در روز قیامت از صفوف مسلمانان جدami کند و قیافه هایشان را تغییر می دهد. این ده گروه، عبارتند از:
  - ۱- سخن چینان (که به شکل میمون در می آیند).
  - ۲- حرام خواران (به شکل خوک در می آیند).
  - ۳- رباخواران (وارونه وارد محشر می شوند).

«يوم ينفخ في الصور فتاتون افواجا».

۳۳- سوره ۷۴ (مدثر) / آیه ۹ - ۱۰:

«فذلك يومئذ يوم عسير على الكافرين غير يسير».

۳۴- سوره ۲۰ (طه) / آیه ۱۰۲:

«ونحشر المجرمين يومئذ زرقا».

۳۵- سوره ۵۰ (ق) / آیه ۲۱:

«وجاءت كل نفس معها سائق وشهيد».

۳۶- سوره ۲۳ (مؤمنون) / آیه ۱۰۱:

«فلا انساب بينهم يومئذ ولا يتساءلون».

۳۷- «المحجة البيضاء» ج ۸ / ص ۳۲۳:

«يبعث الناس حفاة عراة عزلا».

- ۴ - حاکمان جور (کور به عرصه محشر می آیند).
- ۵ - افراد خودخواه و خودپسند (گنک و کر محشور می شوند).
- ۶ - عالمان بی عمل (زبانشان رامی شوند و چرک از دهانشان بیرون می آید).
- ۷ - آزاردهندگان همسایه (با دست و پای بریده وارد می شوند).
- ۸ - سعایت کنندگان (به شاخه ای از آتش، آویزان گردند).
- ۹ - شهوت پیشه گان و کسانی که خمس و زکات خود را نمی پردازند (با بویی بدتر از مردار وارد محشر می شوند).
- ۱۰ - تکبر کنندگان (لباسهای آتشین بر آنها پوشند).^{۳۸}
- ۱۰۰ - امام صادق (علیه السلام): «قیامت پنجاه ایستگاه دارد. در هر ایستگاه هزار سال (که هر روزش پنجاه هزار سال دنیا است) انسان را نگه می دارند. مثال مردم در ایستگاه اول، مثال تیر در کمان است». ^{۳۹}

۳۸ - «مجمع البیان» ج ۱۰ / ص ۴۲۳ - ۴۲۴:

«بحشر عشرة اصناف من امتی اثناتا: قدمیزهم الله من المسلمین و بدل صورهم: بعضهم علی صورة القردة، و بعضهم علی صورة الخنازیر، و بعضهم منکسون ارجلهم من فوق و وجوههم من تحت ثم یسحبون علیها، و بعضهم عمی یترددون، و بعضهم صم بکم لا یعقلون، و بعضهم یمضغون السننهم فیسبل القیح من افواههم لعابا یتقذروهم اهل الجمع، و بعضهم مقطعة ایدیهم و ارجلهم، و بعضهم مصلبون علی جذوع من نار و بعضهم اشدتنا من الجیف، و بعضهم یلبسون جیابا سابعة من قطران لازقة بجلودهم.

فاما الذین علی صورة القردة، فالقتات من الناس؛ و اما الذین علی صورة الخنازیر، فاهل السحت؛ و اما المنکسون علی رؤسهم، فاکلة الربا؛ و العمی، الجائرون فی الحکم؛ و الصم و البکم، المعجبون باعمالهم؛ و الذین یمضغون بالسننهم، فالعلماء و القضاة الذین خالف اعمالهم اقوالهم؛ و المقطعة ایدیهم و ارجلهم، الذین یؤذون الجیران؛ و المصلبون علی جذوع من نار، فالسعاة بالناس الی السلطان؛ و الذین هم اشدتنا من الجیف، فالذین یتمتعوا بالشهوات و اللذات و یمنعون حق الله فی اموالهم؛ و الذین یلبسون الجیاب، فاهل الفخر و الخیلاء».

۳۹ - «المحجة البیضاء» ج ۸ / ۳۲۹:

«فحاسبوا انفسکم قبل ان تحاسبوا علیها؛ فان للقیامة خمسين موقفاً؛ کل موقف مقام الف سنة.» ثم تلا «فی يوم کان مقداره خمسين الف سنة.» و عنه (علیه السلام): «مثل الناس يوم القیامة اذا قاموا الرب العالمین مثل السهم فی العزب».

حیات پس از مرگ

علی محمد اسدی

مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم

چاپخانه دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم

چهارم

تیرماه ۱۳۷۱

۵۰۰۰

۵۰۰ ریال

نام کتاب

مؤلف

ناشر

چاپ

نوبت چاپ

تاریخ انتشار

تیراژ

قیمت

فهرست

* پیشگفتار

۱ * در آستانه «ورود»

- ۱ - اندیشه مرگ
  - ۲ - مرگ چیست؟
  - ۳ - مأموران مرگ
  - ۴ - مرگ و سیمای فرشتگان (?)
  - ۵ - نخستین منزلگاه
- ۱۱
۱۳
۱۷
۱۸
۲۲

۲ * «برزخ» چیست؟

- ۱ - تعریف برزخ
  - ۲ - واژه برزخ
  - ۳ - آرای اندیشمندان
  - ۴ - منشاء ایمان
  - ۵ - اصالت روح (?)
- ۲۷
۲۹
۳۱
۳۳
۳۵

۳ * از دیدگاه «قرآن»

- ۱ - آیات برزخ
- ۴۱

۴۷	۲ - توضیح و تفسیر آیات
۶۳	۳ - دسته بندی موضوعی
	۴ * از دیدگاه «سنت»
۶۷	۱ - سیمایی روشنتر
۶۸	۲ - موضوعات برزخ
	۵ * ترسیمی از «حیات برزخی»
۷۷	۱ - تشبیه حیات برزخی!
۷۹	۲ - قالب مثالی چیست؟
۸۲	۳ - پاداش و کیفر حقیقی
۸۴	۴ - ارتباط با ارواح
۸۶	۵ - جهان بیداری (؟)
۸۷	۶ - حکایتی پندآمیز!
	۶ * برزخ کجاست؟
۹۱	۱ - دنیای درونی
۹۳	۲ - وادی السلام؛ برهوت (؟)
۹۶	۳ - مظهر بهشت برزخی!
۹۷	۴ - مظهر جهنم برزخی!
	۷ * تجسم عمل
۱۰۱	۱ - عمل، بهترین همراه
۱۰۴	۲ - سیمای همدمها (؟)
۱۰۷	۳ - تکامل و اثرات آن
	۸ * «پرسش»ها
۱۱۵	۱ - بازرسان قبر!
۱۱۷	۲ - آزمونی سخت
۱۲۰	۳ - علم خدا و پرسش فرشتگان (؟)

۴ - متوسطان؛ مستضعفان (?)

۵ - معصومان؛ مقربان (?)

۹ * «پاداش»ها؛ «کیفر»ها

۱ - پاداش نیکان

۲ - کیفر بدان

۳ - لذتها و رنجها

۴ - کفاره گناهان (?)

۵ - اسباب عذاب

۱۰ * درآستانه «خروج»

۱ - پایان برزخ

۲ - نشانه های قیامت

۳ - ورود به قیامت

* فهرست کتابها

۱۲۱

۱۲۳

۱۳۱

۱۳۲

۱۳۳

۱۳۵

۱۳۸

۱۴۳

۱۴۶

۱۵۰

۱۵۳